

Schinias Marsh, an overview by Kevin Standring / RSPB

(27 yrs in RSPB as Conservation Officer
Over 1 million members of RSPB)

I visited the Schinias Marsh, the pine forest and the surrounding lands on Tuesday
6 March 2001.

My impression is of a wetland that is valuable on a European scale of importance for birds, other fauna and flora. Past records show this to be the case, but on my visit I saw many characteristic wetland birds and valuable habitats. These were sufficient to convince me that the marsh is still functioning as a living wetland.

Of course, the wetland has suffered damage to its ecological condition in the past. I say "of course" because, unfortunately, every wetland in Greece is like this due to past mismanagement. Some have disappeared completely in the historic and recent past. I fear that the Schinias fresh-water marsh will also disappear as a viable habitat for fauna and flora of European importance if the rowing course is constructed.

Yes, every wetland in Greece is damaged in one way or another by the recent activities of Man. However, I believe that the capacity still exists to restore and maintain the Schinias Marsh to the best ecological condition – *but only if the rowing course is not constructed.*

The big issue in managing wetlands of this kind is to secure a guaranteed, closely managed supply of freshwater. This is no easy task, even if there is no large construction project in the heart of the best existing areas of wildlife habitat.

I observed that the main freshwater supply to the site comes from the Makaria Spring. This delivers a volume of water that is determined by the rainfall in the surrounding mountainous lands – the 'catchment area'. Furthermore, the supply changes from year to year according to variations in the weather patterns, and varies seasonally. The water supply from this catchment area is also used for other social and economic reasons – agriculture, industry, homes etc. All these factors have to be taken into account in judging the restoration capacity of the wetland.

Seasonal and annual variations are naturally occurring phenomena. They determine the normal functioning of the wetland, which has adapted to these conditions over millennia. In my opinion, the competing usage of water to supply other human needs is the key factor of importance if the wetland is to continue in existence over time. I believe that constructing a rowing center at the heart of the marsh is the ultimate form of human water-use that will place the restoration capacity of the wetland beyond recall.

Furthermore, the restoration capacity of the wetland without a rowing center also depends heavily on the need to implement an integrated water management strategy for the whole catchment. This unassailable fact must be kept in mind when considering the further explanations that follow.

I regard the reed-beds and the areas of temporary ponds in the spring/early summer, to the western side of the marsh, as the primary habitats that will be damaged to the point of destruction by the rowing course. The temporary ponds are rare features of priority importance for conservation in the Mediterranean region.

Also, to the east, I saw areas of saltmarsh that are now capable of being restored to freshwater habitats. This cannot happen if the rowing course is constructed.

The mechanisms that would destroy these valuable wetland habitats may be explained as follows.

The supply of freshwater to the rowing course from Limni Marathonas can only be regarded as a temporary phenomenon. I say this for pragmatic reasons. Surely, it is not politically sustainable to suppose that the drinking water supplies to Athens from Limni Marathonas will continue to be used in large quantities to maintain water levels at Schinias after the Olympic Games? I see no evidence of a well-considered long-term water supply strategy for Athens.

This is a long-running controversy that has been the subject of short-term political fixes down the years. The delta of the Evinos River - like Schinias Marsh, also a priority nature conservation area under European law - has already been damaged by diversion of river water eastwards to Athens. Such anarchic lack of regard for ecological consequences is surely to be repeated at Schinias by a government that has no realistic concern for nature protection and is under future pressure to enhance the public water supply to Athens.

So we must suppose that the continuing freshwater supply to the rowing course after the Olympic Games must come from the Makaria Spring. Already the Athens 2004 Olympic Games Organizing Committee has acknowledged that the Makaria supply is not sufficient to maintain adequate water levels in the rowing course during the Games. This is why they are spending 8 billion drachmae to install a supply from Limni Marathonas.

There is unlikely to be a sufficient guaranteed supply of water from Makaria to fill the rowing course and allow a surplus of water to feed the remaining areas of freshwater marsh. Summer low-water conditions (in September 2000 the channel leading from the spring dried out) will mean no direct supply to the rowing lakes. These lakes will draw such water as they can get from the surrounding groundwater. The water in the lake will be continuously depleted by evaporation from the surface of the lake.

The health of the surrounding wetland habitats is dependent on the ground water table being close to the surface. So, the combined effects of drought and evaporation drying out these valuable habitats will lead to their rapid degradation. Furthermore, the reduction in the volume of freshwater held below ground throughout the marsh will lead to further saltwater intrusion from the south and east, so increasing the rate of degradation.

It might be that this last effect would be so great, as future water demand for human usage increases, that saltwater intrusion will affect agricultural production in the Plain of Marathon.

This is the scenario as I find it today. Not a pretty picture.

Kevin Standring / RSPB

Athens, 07 March 2001

"Greece has one of the worst records on preservation of its wetlands, perhaps the worst in Europe".

Η ανθρώπινη ιστορία είναι συχνά μία απαρίθμηση πολεμικών επιχειρήσεων και μαχών που έκριναν κατά καιρούς προσωρινά ή μόνιμα εδαφικά κέρδη, οδήγησαν κάποτε στην δημιουργία ή στη διάλυση κρατών και, σπανιότερα, καθόρισαν το μέλλον των νικητών και των ηττημένων για γενεές. Υπάρχουν όμως μερικές των οποίων η έκβαση, ανεξαρτήτως αποτελέσματος, θα αποφάσιζε την εξέλιξη και τον τρόπο ζωής του ανθρωπίνου γένους για χιλιετίες. Μία από αυτές είναι η μάχη του Μαραθώνος.

Η ιστορία είναι γνωστή: Οι Πέρσες εξεστράτευσαν το 490 π.Χ. με 30-40.000 στρατό και 600 πλοία με σκοπό να κατακτήσουν την Ελλάδα και να εγκαταστατήσουν τους υπόδουλους κατοίκους των ελληνικών πόλεων σε διάφορα μέρη της Περσίας, όπως και έκαναν με τους Ερετριείς. Μετά την Ερέτρια σειρά είχε η πόλη των Αθηνών. Οι Πέρσες αποβιβάστηκαν στον όρμο του Μαραθώνος και στρατοπέδευαν στην πεδιάδα που είχε νερό (την Μακαρία πηγή) και χώρο για τον καταυλισμό των ανδρών τους. Η πεδιάδα ορίζεται ανατολικά από την δασωμένη περιοχή του σημερινού Σκινιά και το Μεγάλο Έλος (που ήταν τότε μεγαλύτερο) και δυτικά από τα υψώματα που περιόριζαν την πρόσβαση προς την Αθήνα. Εκεί έσπευσαν και στρατοπέδευαν 10.000 Αθηναίοι και 1000 Πλαταιείς, φράζοντας τον δρόμο προς την Αττική πεδιάδα. Οι δύο στρατοί έμειναν αντιμέτωποι περίπου μία εβδομάδα. Στο τέλος της οποίας οι Αθηναίοι, αναλαμβάνοντας την πρωτοβουλία, παρατάχθηκαν σε μία γραμμή από την παραλία (όπου ο Σωρός), ο τύμβος δηλαδή των πεσόντων Αθηναίων) έως τον λόφο Κοτρώνι, σε απόσταση 1600 μ. από το περσικό μέτωπο, και επιτέθηκαν τρέχοντας. Το σημείο της συρράξεως ήταν κατά ταύτα μεταξύ της σημερινής εκκλησίας του Αγ. Γεωργίου και της παραλίας, όπου ήσαν προσορμισμένα τα περσικά πλοία. Η ορμή των Αθηναίων έτρεψε τους Πέρσες σε φυγή προς τα πλοία και προς το Έλος όπου, όσοι δεν πνίγηκαν, εξοντώθηκαν από τους επιτιθέμενους. Η μάχη δηλαδή εκάλυψε την έκταση από το Σωρό έως το Έλος, και η μνεία του Μαραθωνίου άλσους από τον Αισχύλο, που πολέμησε εκεί ο ίδιος, υποδηλώνει ότι η καταδίωξη έφτασε ως την Κυνόσουρα. Στην έκταση αυτή συγκρούστηκαν, πολέμησαν και έτρεξαν να σωθούν κάπου 40.000 πολεμιστές.

Αν είχαν νικήσει οι Πέρσες η Αθήνα θα είχε καταστραφεί και οι κάτοικοι της θα είχαν μεταφερθεί δούλοι στην Περσία. Στην περίπτωση αυτή ο κλασικός πολιτισμός του 5ου αι. π.Χ. δεν θα είχε δημιουργηθεί. Χωρίς αυτόν οι μεγάλοι πολιτισμοί της αρχαιότητας, ο ελληνιστικός και ο ρωμαϊκός, του Βυζαντίου, της Ευρώπης μετά την Αναγέννηση και, γενικά, του κόσμου στον οποίον ζούμε δεν θα είχαν καν γεννηθεί και η ανθρωπότητα θα είχε σήμερα άλλη όψη και άλλη μοίρα, ασφαλώς όχι καλύτερη. Με άλλα λόγια, η μάχη του Μαραθώνος υπήρξε η αφετηρία και η αναγκαία προϋπόθεση για την δημιουργία και την διαμόρφωση του κοινωνικού, πολιτικού, πολιτιστικού και πνευματικού πλαισίου και τρόπου ζωής της σκεπτόμενης ανθρωπότητας και ο τόπος όπου έγινε θα πρέπει να είναι το προσκύνημα όλων όσοι έχουν συναίσθηση της θέσης τους στον κόσμο.

Το σημείο ακριβώς της πανωλεθρίας των Περσών, μεταξύ του Έλους και της σημερινής Παναγίας της Μεσοσπορίτισσας, πρόκειται να κατασκαφεί και να παραμορφωθεί για να γίνουν δύο τεχνητές λίμνες μήκους 2.200 μ. για τους Ολυμπιακούς αγώνες του 2004, με όλες τις παράλληλες και αναγκαίες εγκαταστάσεις δρόμων, μουσείων, κατοικιών του προσωπικού, μηχανοστασίων, κυκλοφορίας των χιλιάδων φιλάθλων κλ., και με τα ανάλογα λύματα που θα διοχετεύονται -πού αλλού- στη θάλασσα. Η εγκατάσταση του κωπηλατοδρομίου θα αλλοιώσει και θα καταστρέψει ριζικά το ιστορικό αυτό τοπίο. τμήματα του οποίου επανειλημμένως στο παρελθόν ζητήθηκε να κηρυχθούν προστατευμένες περιοχές, άλλοτε με επιτυχία (1979) και άλλοτε χωρίς (1992, 1994). Θα καταστρέψει επίσης και τον υδροβιότοπο, όπου πλήθος είδη πουλιών ζουν ή διαβαίνουν παρακολουθούμενα. Ο τόπος αυτός είχε καταγραφεί σε κοινοτικό πρόγραμμα προστασίας της Ευρωπαϊκής φυσικής κληρονομιάς, το ΥΠΕΧΩΔΕ όμως εφρόντισε να τον διαγράψει. Οι αρχαιολόγοι και οι περιβαλλοντολόγοι δεν εξύπνισαν τώρα. Όσο για την διαβεβαίωση του αντιπροέδρου της ΔΟΕ κ. J. Rogge προς τον Πρόεδρο της Europa Nostra ότι, σύμφωνα με ελληνικές κυβερνητικές πηγές το κωπηλατοδρόμιο ευρίσκεται 4.500 μ. μακριά από το πεδίο της μάχης, αυτή δεν χρειάζεται σχόλια. Στην απόσταση αυτή προς Δ. των σχεδιαζομένων έργων ευρίσκεται η θαλάσσια περιοχή της Δρακονέρας και προς Δ. των η θέση Βρανάς, πίσω από τον Τύμβο, στους πρόποδες της λοφοσειράς που κλείνει την πεδιάδα.

Τελευταία προβλήθηκε μία θεωρία βασισμένη σε τρυπανισμούς Βέλγων γεωλόγων κατά την οποίαν το 490 π.Χ. η στάθμη του εδάφους όπου θα γίνει το κωπηλατοδρόμιο βρισκόταν 6 μ. χαμηλότερα από τη σημερινή. Αλλά οι Βέλγοι δεν ανέσυραν τίποτε που να στηρίζει τέτοια στενή χρονική τοποθέτηση και οι γεωλογικές μέθοδοι δεν μας έχουν συνηθίσει σε τόσο ακριβείς χρονολογήσεις. Εάν η πεδιάδα ήταν τότε πράγματι τόσο πιο χαμηλά και συνεπώς βρισκόταν κάτω από τη θάλασσα, όταν έγινε η μάχη, που βρήκαν οι 30.000 Πέρσες τον χώρο να αναπτυχθούν 1.600 μέτρα μακριά από τους Αθηναίους και να πολεμήσουν και πως πέρασαν φεύγοντας μέσα από τη γλώσσα της θάλασσας για να πέσουν μέσα στο Έλος; Προκειμένου να διατυπωθούν τέτοια κατηγορηματικά συμπεράσματα χρειάζεται μεγαλύτερη επιφυλακτικότητα και πάντως άλλες μέθοδοι, ξένες προς την γεωλογία.

Ό,τι και να λένε οι κυβερνητικοί παράγοντες, η ιστορική αλήθεια είναι αυτή. Σε αυτούς εναπόκειται να την σεβαστούν ή να προχωρήσουν στην ωμή και ασύστολη πολιτική του "απεφασίσαμεν και διατάσσομεν", καταλαμβάνοντας στην Ιστορία τη θέση την οποίαν επαξίως κατέχουν ο Ηρόστρατος, οι Βάνδαλοι, οι σταυροφόροι του 1204, οι Τούρκοι και ο Έλγιν.

Σ. Ιακωβίδης

Αρχαιολόγος-Ακαδημαϊκός

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

για το Ολυμπιακό κέντρο κωπηλασίας στο Μαραθώνα/Σχοινιά

A. Σημασία και παρούσα κατάσταση του Σχοινιά

- Ο Σχοινιάς δεν έχει ιδιαίτερη οικολογική ή ιστορική αξία. Άρα γιατί να μην χωροθετηθούν εκεί οι ολυμπιακές εγκαταστάσεις;

Στην πραγματικότητα ο Σχοινιάς έχει ιδιαίτερη οικολογική αξία, καθώς φιλοξενεί οικοτόπους προτεραιότητας βάσει της Κοινοτικής Οδηγίας για τους Οικοτόπους (όπως το δάσος κουκουναριάς σε αμμοθίνες και το εποχικό έλος), 176 είδη πουλιών, ένα τοπικό ενδημικό είδος ψαριού και σημαντικά είδη χλωρίδας. Η μοναδικότητα του Σχοινιά συνίσταται στο συνδυασμό υγροτοπικών, δασικών και παράκτιων οικοσυστημάτων. Λόγω ακριβώς της ορνιθολογικής του σημασίας ο Σχοινιάς συγκαταλέγεται στις Σημαντικές Περιοχές για τα Πουλιά του Birdlife International, ενώ λόγω του δάσους κουκουναριάς η περιοχή έχει περιληφθεί στον κατάλογο Σημαντικών Δασικών Περιοχών του WWF International

Επιπλέον, ο Σχοινιάς είναι ο τόπος διεξαγωγής μεγάλου τμήματος της Μάχης του Μαραθώνα κατά το 490 π.Χ., η οποία αποτελεί σταθμό για την ιστορία της δημοκρατικής Αθήνας. Από τον Πausανία και τον Ηρόδοτο γνωρίζουμε πως στην παραλία αποβιβάστηκαν οι Πέρσες. Μετά από διαδοχικές μάχες οι οποίες εξελίχθηκαν από το σημερινό Τύμβο μέχρι και το "Μαραθώνιο Άλσος" που αναφέρει ο Αισχύλος (δηλαδή το δάσος), οι εισβολείς Πέρσες τράπηκαν σε φυγή και πολλοί πνίγηκαν στο άλλοτε μεγάλο έλος. Το σημερινό τοπίο που συναντά ο επισκέπτης στο Σχοινιά είναι ίδιο, αν και αισθητά υποβαθμισμένο, με εκείνο της εποχής της μάχης.

- Όμως ο Σχοινιάς έχει υποστεί μεγάλη υποβάθμιση.

Αυτό είναι αλήθεια. Στη γενικότερα υποβαθμισμένη Αττική, ο Σχοινιάς δεν θα μπορούσε να αποτελεί εξαίρεση. Εκεί λειτουργεί μικρό αεροδρόμιο, υπάρχει εκτεταμένη παράνομη και νόμιμη δόμηση εις βάρος του υγροτόπου και του δάσους και κάθε καλοκαίρι συρρέουν χιλιάδες παραθεριστές.

Όμως το πιο σοβαρό "χτύπημα" για το Σχοινιά ήταν η απόφαση για κατασκευή των ολυμπιακών εγκαταστάσεων στην περιοχή, καθώς μια σειρά από πολύ σημαντικές πρωτοβουλίες της πολιτείας για την προστασία της περιοχής ματαιώθηκαν αμέσως:

- Οι προσπάθειες για ίδρυση Εθνικού Πάρκου, οι οποίες ξεκίνησαν το 1992, "πάγωσαν" το 1996.
- Χρηματοδότηση που εξασφαλίστηκε από το Β' ΚΠΣ για την προστασία και αναβάθμιση του Σχοινιά διοχετεύθηκε αλλού.
- Ο Σχοινιάς εξαιρέθηκε από τον κατάλογο Περιοχών Κοινοτικού Ενδιαφέροντος, ο οποίος υποβλήθηκε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 1996 σε εφαρμογή της Οδηγίας για τους Οικοτόπους.

B. Τα Ολυμπιακά σχέδια και η προστασία του Σχοινιά.

- Τα ολυμπιακά σχέδια είναι η μόνη ευκαιρία αναβάθμισης και προστασίας του Σχοινιά.

Μέσα από την κατασκευή των ολυμπιακών εγκαταστάσεων κωπηλασίας και κανό ο Σχοινιάς όχι απλώς δεν θα αναβαθμιστεί αλλά θα υποστεί ανεπανόρθωτη υποβάθμιση.

Ο υγρότοπος του Σχοινιά είναι έλος, στο μεγαλύτερο τμήμα του εποχικό. Η δημιουργία τεχνητών λιμνών θα επιφέρει αλλαγή της κατάστασής του. Έτσι απειλούνται πολλά είδη τα οποία εξαρτώνται από τον εποχικό πλημμυρισμό του με ρηχά νερά. Το επιχείρημα πως σύντομα οι λίμνες θα εξελιχθούν σε σημαντικό οικοσύστημα δεν ισχύει, καθώς μιλάμε για απλές επιφάνειες νερού. Αν μάλιστα αναλογιστεί κανείς πως οι λίμνες θα υπόκεινται σε

έλεγχο της βλάστησης (η βλάστηση θα εμποδίζει την κωπηλασία) και θα χρησιμοποιούνται οποιαδήποτε περίοδο του χρόνου, τότε μιλάμε μάλλον για πισίνες παρά για λίμνες.

Ο Σχοινιάς υφίσταται σημαντικές ανθρωπογενείς πιέσεις κυρίως το καλοκαίρι. Το χειμώνα η περιοχή αφήνεται σε μία αργή αλλά ζωτικής σημασίας ανάκαμψη. Καθώς οι ολυμπιακές εγκαταστάσεις θα λειτουργούν όλο το χρόνο, τουλάχιστον κατά την περίοδο τέλεσης διαφόρων διοργανώσεων, η περιοχή θα υφίσταται πρόσθετη πίεση. Στις ήδη πολύ σοβαρές πιέσεις για τουριστική και οικιστική ανάπτυξη τώρα προστίθενται οι ολυμπιακές εγκαταστάσεις οι οποίες από μόνες θα λειτουργήσουν και ως πόλος έλξης επιπλέον οικοδομικής ανάπτυξης.

– Όμως το αεροδρόμιο τουλάχιστον θα απομακρυνθεί.

Οι ολυμπιακές εγκαταστάσεις θα καταλάβουν το χώρο του υπάρχοντος αεροδρομίου και θα καταστρέψουν ένα πολύ σημαντικό τμήμα του υγροτόπου το οποίο λειτουργεί ως χώρος διατροφής των πουλιών και καλύπτεται από καλαμιώνες και αρμυρίκια. Οι ολυμπιακές εγκαταστάσεις αποτελούνται από τις δύο τεχνητές λίμνες μήκους 2.500 μ., έναν τετραώροφο και έναν τριώροφο πύργο αφετηρίας και τερματισμού, εστιατόρια, κοιτώνες και άλλες εγκαταστάσεις εξυπηρέτησης προσωπικοτήτων, αθλητών και θεατών, ελικοδρόμιο, βενζινάδικο, κερκίδες για 15.000 θεατές (μόνιμες και προσωρινές) και χώρους στάθμευσης μέσων μαζικής μεταφοράς.

– Οι εγκαταστάσεις έχουν σχεδιαστεί ώστε να είναι φιλικές προς το περιβάλλον και θα εξασφαλίσουν νερό για τον υγρότοπο, ο οποίος ξεραίνεται το καλοκαίρι. Επίσης, οι τεχνητές λίμνες δεν θα περιβάλλονται από τσιμέντο οπότε αναμένεται να εξελιχθούν σε υδατικό οικοσύστημα που θα προσελκύσει πουλιά. Έτσι θα αυξηθεί η ορνιθοπανίδα της περιοχής.

Οι τεχνητές λίμνες δεν θα διασφαλίσουν νερό για τον υγρότοπο. Τοπικά δεν υπάρχουν υδατικοί πόροι για την τροφοδότηση των λιμνών, ιδιαίτερα κατά τους ζεστούς θερινούς μήνες της Αττικής. Η μοναδική τοπική πηγή είναι η Μακαρία, η οποία τροφοδοτούσε το έλος του Μαραθώνα και εκτράπηκε προς τη θάλασσα το 1932. Όμως τον προηγούμενο Σεπτέμβριο η παροχή της Μακαρίας μηδενίστηκε, όπως συχνά συμβαίνει. Ο αρχικός σχεδιασμός προέβλεπε την τροφοδότηση των λιμνών μέσω άντλησης από τον υπόγειο υδροφόρο. Κάτι τέτοιο όμως θα προξενούσε την αύξηση της υφαλμύρινσης του υπόγειου υδροφόρου και θα κατέστρεφε το δάσος. Η διαφωνία οργανώσεων και «Αθήνας 2004», οδήγησε την δεύτερη να ανακοινώσει ότι οι λίμνες θα τροφοδοτούνται με νερό από τη λίμνη Μαραθώνα (16 χλμ ΒΔ του Σχοινιά). Πρόκειται για υπόσχεση κακής διαχείρισης των λιγοστών υδατικών πόρων της Αττικής που βεβαίως παραβιάζει το στόχο 3.2.8 της Ατζέντα 21 του Ολυμπιακού Κινήματος, βάσει του οποίου οι διοργανώσεις και η γενικότερη συμπεριφορά των μελών του Ολυμπιακού Κινήματος "δεν θα πρέπει να διακυβεύει τα γενικά υδατικά αποθέματα μιας συγκεκριμένης περιοχής μόνο για την ικανοποίηση των αναγκών της αθλητικής δραστηριότητας".

– Ως απόδειξη της δέσμευσης για προστασία του Σχοινιά, το ΥΠΕΧΩΔΕ τελικά χαρακτήρισε την περιοχή ως Εθνικό Πάρκο τον Ιούλιο του 2000. Έτσι ολόκληρη η περιοχή θα προστατευθεί από την ανάπτυξη.

Παρά τον τίτλο του, το «Εθνικό Πάρκο Σχοινιά-Μαραθώνα» δεν αποσκοπεί στην προστασία του Σχοινιά. Μάλλον πρόκειται για παρωδία προστασίας της φύσης καθώς επιτρέπει την κατασκευή των ολυμπιακών εγκαταστάσεων και τις καλύπτει με έναν ανύπαρκτο περιβαλλοντικό μανδύα. Αυτή η υποβάθμιση της σημασίας ενός εθνικού πάρκου δημιουργεί πολύ αρνητικό προηγούμενο για κάθε ελληνική και ευρωπαϊκή προστατευόμενη περιοχή.

Στο άρθρο 3.3 του Προεδρικού Διατάγματος αυτού του εθνικού πάρκου-παρωδία επιτρέπεται η στάθμευση και διέλευση ελαφρών οχημάτων στο δάσος για τη μεταφορά των επισκεπτών. Επιπλέον, το ΠΔ ουσιαστικά δεν προβλέπει μέτρα προστασίας του δάσους

πλην των ήδη ισχυόντων με Νομαρχιακή Απόφαση από το 1990. Ουσιαστική απειλή για το δάσος είναι μόνο η έλλειψη βούλησης για εφαρμογή της ισχύουσας νομοθεσίας.

Στο άρθρο 3.7 επιτρέπεται η κατασκευή και λειτουργία απροσδιόριστου αριθμού αναψυκτηρίων και ταβερνών σε ζώνη μεταξύ του δάσους και του υγροτόπου, ενώ δεν υπάρχουν προστατευτικές διατάξεις για τα λύματα. Άλλο παράδοξο για προστατευόμενη περιοχή είναι η πρόβλεψη στο άρθρο 4 χρήσης χημικών και αεροψεκασμών για λόγους έκτακτης ανάγκης, δηλαδή για καταπολέμηση των εντόμων που θα απειλούν τους επισκέπτες και τους αθλητές, καθώς και για έλεγχο της βλάστησης στις τεχνητές λίμνες.

Γ. Εναλλακτικές

- *Όμως η επιλογή του Σχοινιά βασίστηκε στην καταλληλότητα της περιοχής για φιλοξενεί των συγκεκριμένων αθλημάτων. Υπάρχουν άλλες εναλλακτικές σε απόσταση 100 χλμ από την Αθήνα;*

Η επιλογή του Σχοινιά δεν βασίστηκε σε εξέταση εναλλακτικών. Εναλλακτικές εξετάστηκαν μόνο από την ερευνητική ομάδα «Ολυμπιακοί 2004» του ΕΜΠ και από τις τέσσερις περιβαλλοντικές οργανώσεις (το WWF Ελλάς, την Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, την Ελληνική Εταιρεία Προστασίας του Περιβάλλοντος & της Πολιτιστικής Κληρονομιάς και την Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης). Από τις εναλλακτικές που εξετάστηκαν, αυτή της Υλίκης είναι η πιο προσιτή, χωρίς όμως να αποκλείεται και η ύπαρξη άλλων. Σίγουρα οι αρμόδιοι φορείς πρέπει να προχωρήσουν άμεσα σε ολοκληρωμένη εξέταση εναλλακτικών.

Σε απόσταση 77 χλμ από τη θέση του Ολυμπιακού Χωριού, η Υλίκη είναι άνετα προσβάσιμη οδικά και σιδηροδρομικά. Επιπλέον, η Υλίκη είναι λίμνη, δεν υπάρχει αβεβαιότητα για την τροφοδότηση των εγκαταστάσεων με νερό. Η αυξομείωση της στάθμης της αποτελεί μάλλον συνηθισμένο φαινόμενο. Τεχνικά το πρόβλημα έχει αντιμετωπισθεί με την κατασκευή πλωτών εξέδρων. Αυτή η μέθοδος υιοθετήθηκε και στην περίπτωση της λίμνης Lanier, στην Ατλάντα, ώστε να μην υπάρξει αρνητική επίπτωση στο παρόχθιο οικοσύστημα. Αντίθετα, η έλλειψη νερού στο Σχοινιά θα έπρεπε να αντιμετωπίζεται ως πιο σοβαρό πρόβλημα. Επιπλέον, η διοργάνωση αθλημάτων και δραστηριοτήτων αναψυχής είναι συνηθισμένο φαινόμενο για περισσότερες λίμνες υδροδότησης μεγάλων πόλεων στον κόσμο. Τέτοια παραδείγματα υπάρχουν στη Γαλλία (λίμνη Ντερ που υδροδοτεί το Παρίσι) και στις ΗΠΑ. Θυμίζουμε πως η λίμνη Λανιέρ όπου διεξήχθη το άθλημα της κωπηλασίας κατά τους Ολυμπιακούς του 1996 είναι ο κύριος υδροδότης της Ατλάντα. Ειδικά Στην Ελλάδα η απαγόρευση υπάρχει για τις λίμνες υδροδότησης της Αττικής και Θεσσαλονίκης. Πρόκειται για κοινή υπουργική απόφαση του 1983 (Α5/2280), η οποία εύκολα μπορεί να αναθεωρηθεί.

- *Τώρα είναι πολύ αργά για οποιαδήποτε αλλαγή χωροθετήσεων.*

Οι εναλλακτικές χωροθετήσεις έχουν τεκμηριωθεί από την ομάδα του ΕΜΠ και τις οργανώσεις από τις αρχές του 1998. Άρα οποιαδήποτε καθυστέρηση οφείλεται σε ολιγωρία των αρμόδιων φορέων. Υπάρχει όμως ακόμα χρόνος. Αυτό αποδείχθηκε με την πρόσφατη (4 Φεβρουαρίου 2001) αλλαγή ορισμένων ολυμπιακών χωροθετήσεων.

Δ. Η υπόθεση του Σχοινιά – Μαραθώνα και η ευρωπαϊκή περιβαλλοντική νομοθεσία.

- *Ο Σχοινιάς εξαιρέθηκε από τον ελληνικό κατάλογο Περιοχών Κοινοτικού Ενδιαφέροντος καθώς ο εθνικός κατάλογος «»¹.*

Ο Σχοινιάς εξαιρέθηκε από τον εθνικό κατάλογο λόγω της ανάληψης της Ολυμπιάδας. Όπως όμως πρόσφατα έκρινε το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο σε ανάλογη περίπτωση για το

¹ ΥΠΕΧΩΔΕ (2000). "Ελλάδα: Οικολογικό Απόθεμα της Ευρώπης – Εθνική πολιτική για τη Διαχείριση – Προστασία του Φυσικού Περιβάλλοντος". Παρουσιάστηκε στα ελληνικά ΜΜΕ στις 11 Δεκεμβρίου 2000, δύο ημέρες πριν την επίσκεψη στην Ελλάδα κλιμακίου του νομικού τμήματος της ΓΔ Περιβάλλοντος της ΕΕ.

λιμάνι του Μπρίστολ, (Υπόθεση C-371/98) για τη σύνταξη των εθνικών καταλόγων δεν πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα οικονομικά και άλλα κριτήρια της περιοχής. Αυτά μετράνε μόνο στη διαχείριση των περιοχών. Έτσι μια περιοχή όπως ο Σχοινιάς που φιλοξενεί οικοτόπους προτεραιότητας πρέπει να περιληφθεί στον κατάλογο άσχετα από οποιοδήποτε αναπτυξιακό σχέδιο.

- *Η Πολιτεία έχει αποδείξει μέχρι σήμερα το ιδιαίτερο ενδιαφέρον της για την προστασία και την ανάδειξη της περιοχής όχι μόνο με την κήρυξή της ως ΕΘΝΙΚΟ ΠΑΡΚΟ – χαρακτηρισμός που προσδίδει μεγαλύτερη σημασία και προσφέρει περισσότερες δυνατότητες προστασίας από την ένταξη της στις περιοχές NATOURA 2000- αλλά και από τα σταθερά και μεθοδικά βήματα που έχει κινηθεί μέχρι σήμερα με στόχο την διάσωση, την προστασία και την αναβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος και την εφαρμογή του Διατάγματος.)*².

Αυτή είναι η επίσημη θέση του ΥΠΕΧΩΔΕ για την απαλοιφή του Σχοινιά από τον εθνικό κατάλογο προτεινόμενων περιοχών για ένταξη στο δίκτυο Natura 2000. Το επιχείρημα δεν ευσταθεί. Σύμφωνα με το άρθρο 1 της Οδηγίας για τους Οικοτόπους μια περιοχή Κοινοτικού Ενδιαφέροντος είναι "τόπος ο οποίος..... συνεισφέρει σημαντικά στη διατήρηση ή αποκατάσταση ενός τύπου φυσικού οικοτόπου". Ο τρόπος προστασίας αποτελεί επιλογή των εθνικών αρχών³. Όλα τα εθνικά πάρκα της Ελλάδας είναι ενταγμένα στον εθνικό κατάλογο.

Ο Σχοινιάς είναι πολύ σημαντική περιοχή καθώς φιλοξενεί οικοτόπους προτεραιότητας όπως το δάσος κουκουναριάς και το εποχικό τέλμα, οι οποίοι μάλιστα θα επηρεαστούν αρνητικά από τα ολυμπιακά σχέδια.

- *Έχει τεθεί το θέμα στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή ;*

Το WWF Ελλάς, Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης και Ελληνική Εταιρεία Προστασίας του Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς κατέθεσαν καταγγελία στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή το Μάιο 2000. Η καταγγελία αφορά την παραβίαση κοινοτικής νομοθεσίας για την προστασία της φύσης και συγκεκριμένα των Οδηγιών για τους Οικοτόπους και για τα Πουλιά, της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επίσης, έχουν κατατεθεί δύο ερωτήσεις ευρωβουλευτών, ενώ η Επίτροπος για το Περιβάλλον κα Wallström έχει λάβει σχετική επιστολή την οποία υπογράφουν 10 ευρωβουλευτές.

Φεβρουάριος 2001

Κείμενο:

Θεοδότη Νάντσου / Συντονίστρια Προγραμμάτων WWF Ελλάς, Τηλ. 01-33 14 893, Fax. 01-32 47 578

² Δελτίο Τύπου του ΥΠΕΧΩΔΕ με την ευκαιρία της ίδρυσης του "Εθνικού Πάρκου Σχοινιά-Μαραθώνα" και την επίσκεψη της συντονιστικής επιτροπής της ΔΟΕ στην Αθήνα. 17 Αυγούστου 2000.

³ Άρθρο 6 της Οδηγίας για τους Οικοτόπους.

Απάντηση στο Υπουργείο Πολιτισμού

Στη νέα μάχη του Μαραθώνα, που διεξάγουν οι οργανώσεις WWF Ελλάδος, Ορνιθολογική, Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης και Ελληνική Εταιρία Προστασίας του Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς) για τη μη χωροθέτηση του Ολυμπιακού κωπηλατοδρομίου στον Σχινιά-Μαραθώνα, έρχεται, με ανακοίνωσή του (ΒΗΜΑ, Κυριακή 14 Ιανουαρίου 2001), το Υπουργείο Πολιτισμού να δηλώσει ότι η προτεινομένη θέση του κωπηλατοδρομίου “δεν έχει καμμία σχέση με τη Μάχη του Μαραθώνα”. Διερωτόμαστε αν πρόκειται για σκόπιμη παραπληροφόρηση του κοινού, κακή ενημέρωση των υπηρεσιών του Υπουργείου ή άγνοια της ελληνικής ιστορίας.

Η θέση μιας μάχης δεν περιορίζεται σ' ένα σημείο, ούτε και προσδιορίζεται τόσο από τα αρχαιολογικά ευρήματα, όπως θέλει να παρουσιάσει το ΥΠΠΟ, όσο από τις ιστορικές μαρτυρίες και λίγο κοινό νου. Τα 600 περσικά πλοία που αναφέρει ο Ηρόδοτος, για παράδειγμα, δεν έχουν αφήσει ίχνος, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι οι Πέρσες ήλθαν δια ξηράς. Αν σκεφθεί κανείς πόσο χώρο καταλαμβάνουν τόσο πλοία και ποιά θα' ταν το πιο κατάλληλο σημείο για απόβαση τον Αύγουστο του 490 π.Χ., οπότε έγινε η μάχη, καταλήγει χωρίς δυσκολία στην παραλία του Σχινιά, που προστατεύεται από τα μελτέμια απο τη χερσόνησο της Κυνόσουρας.

Ένας στρατός χρειάζεται νερό και η Μακαρία πηγή, δίπλα στο προτεινόμενο κωπηλατοδρόμιο και κοντά στο σημείο της απόβασης, είναι η μόνη που θα μπορούσε να προσφέρει κάποια ποσότητα εκείνη την εποχή.

Είναι αλήθεια ότι ο Περσικός στατός προήλασε πιο δυτικά και η πρώτη σύγκρουση με τους Αθηναίους έγινε στη περιοχή του Τύμβου. Όμως, θα ήταν αφελές να θεωρήσουμε ότι μία μάχη μεταξύ 11.000 Ελλήνων και τουλάχιστον 20.000 Περσών μπορεί να διεξαχθεί σ' ένα γήπεδο ποδοσφαίρου. Πρέπει να φαντασθούμε ένα μέτωπο περίπου ενάμισι χιλιομέτρου και, με την φυγή των Περσών προς τα πλοία τους, τη μάχη να γενικεύεται σ' ολόκληρη την πεδιάδα μέχρι τον υγρότοπο, το έλος που περιγράφει ο Πανσανίας, όπου “έπεφταν κατά τη φυγή τους οι βάρβαροι, και μάλιστα λέγεται ότι εκεί σκοτώθηκαν οι πολλοί”. Γνωρίζουμε επίσης ότι η μάχη συνεχίστηκε μέχρι τα περσικά πλοία, επειδή μας αναφέρει ο Ηρόδοτος τις πράξεις ηρωισμού που έγιναν εκεί, καθώς οι Αθηναίοι προσπαθούσαν να τα εμποδίσουν να φύγουν. Και τέλος, πρέπει να φαντασθούμε και τη μάχη μέσα στο δάσος κουκουναριάς. Ο Αισχύλος δεν ήθελε να τον θυμούνται σαν τραγωδό αλλά Μαραθωνομάχο - “για την ανδρεία του θα σου πεί το άλσος του Μαραθώνα”.

Αλλά δεν χρειάζονται όλες αυτές οι αναλύσεις. Στη συνείδηση Ελλήνων και ξένων, ολόκληρη η περιοχή συνδέεται με την μάχη του Μαραθώνα και αυτό πιστεύουν, φαίνεται, και στο ίδιο το ΥΠΠΟ. Σε υπηρεσιακό σημείωμα του της 13ης Ιουνίου 1997 προς το ΥΠΠΟ και το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., με αριθμ.δικ.: 1672 (συνημμένο αντίγραφο), ο αρμόδιος για την περιοχή, Προϊσταμένος της Β' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, κ. Γεώργιος Σταϊνχάουερ, αναφέρει επί λέξει:

“ Η Εφορεία μας δεν συμφωνεί με την επιλογή της θέσης (του κωπηλατοδρομίου) και θα πρότεινε να εξετασθεί η δυνατότητα κατασκευής ενός τέτοιου μεγάλου έργου σε άλλη περιοχή, εκτός της Αττικής .. Αν παρόλα αυτά η Αττική παραμένει στο στόχαστρο, τότε ως μετατοπισθεί το έργο αμέσως βορειότερα, σε μικρό κολπίσκο μεταξύ Αγ. Μαρίνας και Δρακονέρας, όπου δεν πρόκειται να πληγεί ο υγροβιότοπος ούτε ο τόπος της ιστορικής μάχης του Μαραθώνος.”

Τα σχόλια περιττεύουν.

Θα αστείευεται βέβαια το ΥΠΕΧΩΔΕ

Όπως μάθαμε από τα ΜΜΕ ο κ. Λαλιώτης, υπουργός ΠΕΧΩΔΕ αναρωτήθηκε: "που ήταν τόσα χρόνια οι οικολογικές οργανώσεις όταν καταστρεφόταν ο Σχοινιάς;"

Όπως σίγουρα γνωρίζετε, η κοινωνία των πολιτών ήταν πάντα εκεί κύριε Υπουργέ. Ήταν εκεί και δεν σας είδε πουθενά, γιατί απλούστατα το κατ' ευφημισμόν υπουργείο περιβάλλοντος, αλλά σίγουρα Υπουργείο Δημόσιων Έργων, ήταν απόν. Όπως επίσης και τα φώτα της δημοσιότητας ήταν απόντα τόσα χρόνια από το Σχοινιά. Και όταν κ. Λαλιώτη το υπουργείο σας στις αρχές της προηγούμενης δεκαετίας και μετά από πολύχρονες πιέσεις και αγώνες πείσθηκε να προχωρήσει σε προστασία του Σχοινιά, καθόλου δεν ντράπηκε να ακυρώσει τις ίδιες τις προσπάθειές του μόλις η Αθήνα ανέλαβε την Ολυμπιάδα. Έτσι έδωσε από την περιοχή κονδύλι 200 εκατομμυρίων για την προστασία και αναβάθμιση του βιότοπου, ακύρωσε την προσπάθεια για ίδρυση εθνικού πάρκου (χωρίς ολυμπιακά έργα και ταβέρνες) και αφαίρεσε το Σχοινιά από τον κατάλογο σημαντικών φυσικών περιοχών της Ευρώπης. Το ίδιο το υπουργείο σας κύριε Λαλιώτη κατέστρεψε το Σχοινιά και του έδωσε τη χαριστική βολή όταν ενέκρινε τη χωροθέτηση ενός μεγάλου και μόνιμου κατασκευαστικού έργου όπως το κωπηλατοδρόμιο για τους Ολυμπιακούς του 2004. Το ίδιο το υπουργείο σας υποσκάπτει το μέλλον όλων των ελληνικών προστατευόμενων περιοχών δημιουργώντας τώρα ένα εθνικό πάρκο παρωδία για να καλύψει ένα μεγάλο αναπτυξιακό έργο με περιβαλλοντικό προσωπείο.

Και φυσικά είναι τουλάχιστον αστεία αν όχι επικίνδυνη η προσπάθεια επίρριψης ευθυνών για την καταστροφική απουσία της κρατικής μηχανής στην κοινωνία των πολιτών. Ποιος μπορεί με συνέπεια να ισχυριστεί πως για την καταστροφική αδιαφορία και απουσία των δήθεν αρμόδιων κρατικών φορέων ευθύνονται μη-κυβερνητικοί και μη-κερδοσκοπικοί κοινωνικοί και περιβαλλοντικοί φορείς; Και πως μπορεί κανείς τόσο εύκολα να παραβλέψει την τεράστια ευθύνη μιας ανεύθυνης αλλά πανίσχυρης κρατικής εξουσίας η οποία ανερευθρίαστα κατηγορεί την άτιμη κοινωνία των πολιτών για τα κακά αυτού του τόπου;

Επίσης κ. Λαλιώτη, δυστυχώς για το υπουργείο σας ο Σχοινιάς έχει οικολογική αξία και δεν είναι ούτε "ανύπαρκτος" βιότοπος ούτε "πρώην" υγρότοπος όπως ισχυρίζεται ο υφυπουργός και πρώην σύμβουλος για θέματα περιβάλλοντος της "Αθήνα 2004 Α.Ε" κ. Ηλίας Ευθυμιόπουλος. Η οικολογική σημασία του Σχοινιά έχει καταγραφεί από κοινοτικό πρόγραμμα για την προστασία της ευρωπαϊκής φυσικής κληρονομιάς, ενώ η περιοχή έχει χαρακτηριστεί ως Σημαντική Περιοχή για τα Πουλιά. Και βέβαια το υπουργείο σας δε γνωρίζει πως ο Σχοινιάς είναι ίσως η μοναδική περιοχή της Αττικής όπου γίνονται δακτυλιώσεις πουλιών από επιστήμονες, καθώς μόνο εκεί μπορεί κανείς να συναντήσει τόσα είδη πουλιών (176 παρακαλώ) μαζί. Αυτός ο υποβαθμισμένος υγρότοπος είναι οικότοπος προτεραιότητας (εποχικό τέλμα λέγεται επιστημονικά) για την ευρωπαϊκή επιτροπή και πρέπει να αναβαθμιστεί και να προστατευθεί, όχι να ψεκάζεται με χημικά και να φιλοξενήσει πισίνες χωρίς βλάστηση αλλά με μηχανοκίνητα σκάφη και ελικοδρόμιο όπως προβλέπουν τα αναπτυξιακά σχέδια της Ολυμπιάδας.

Τέλος κ. Λαλιώτη, οι περιβαλλοντικές οργανώσεις ποτέ δεν έλαβαν θέση εναντίον των Ολυμπιακών Αγώνων της Αθήνας. Αντίθετα από την αρχή του 1998 διατυπώνουν με χαμηλούς τόνους άποψη για το πώς η Ολυμπιάδα θα αφήσει θετική κληρονομιά στην ήδη βιασμένη από τους αρμόδιους για την προστασία της Αττικής. Εσείς όμως αγνοήσατε κάθε και περιβαλλοντικά φιλική και οικονομικά πιο συμφέρουσα εναλλακτική πρόταση και επιμένετε σκανδαλωδώς στην επιλογή του Σχοινιά, που ήδη τον εποφθαλμιούν – μπορείτε ειλικρινά και χωρίς διάθεση δημαγωγίας να μας απαντήσετε γιατί εσείς επιμένετε;

Θεοδότα Νάντσου

Συντονίστρια των προγραμμάτων του WWF Ελλάς

ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΜΑΡΑΘΩΝΑ

Η αναπαράσταση μιας αρχαίας μάχης γίνεται κυρίως με τη βοήθεια των όσων έγραψαν οι αρχαίοι συγγραφείς, τόσο για τη συγκεκριμένη περίπτωση, όσο και γενικότερα για τον τρόπο διεξαγωγής του πολέμου στην αρχαιότητα. Η Αρχαιολογία μπορεί να βοηθήσει σε κάποιον βαθμό με τα ευρήματά της, το ίδιο και ο κοινός νούς. Το να επισκεφθεί κανείς το πεδίο της μάχης και να το δει με τα μάτια των αντιπάλων είναι το καλύτερο.

Τον Αύγουστο ή Σεπτέμβριο του 490 π.Χ. ο Περσικός στόλος αποβίβασε στην παραλία του Σχινιά τον μεγάλο στρατό που είχε μεταφέρει εκεί με σκοπό να καταστρέψει την Αθήνα, όπως είχε κάνει λίγες μέρες νωρίτερα την Ερέτρια, και είναι άγνωστο που θα συνέχιζε μετά. Η Αθήνα, των 250.000 περίπου κατοίκων σ' ολόκληρη την Αττική, βρισκόταν αντιμέτωπη με την μεγαλύτερη αυτοκρατορία που είχε γνωρίσει ως τότε ο κόσμος, που εκτεινόταν από την Λιβύη ως την Ινδία και από τις στέπες της Κεντρικής Ασίας ως τα Βαλκάνια, με πληθυσμό 40-50 εκατομμυρίων. Η Θράκη και η Μακεδονία της ήταν τότε υποτελείς.

Το θέαμα στον κόλπο του Μαραθώνα εκείνες τις ημέρες θα πρέπει να ήταν εντυπωσιακό, με τη θάλασσα γεμάτη πλοία, που αριθμούσαν εξακόσια, όπως μας λέει ο Ηρόδοτος, πολεμικά και μεταγωγικά. Οι Πέρσες θα είχαν διαλέξει το ανατολικό μέρος του κόλπου ως ασφαλέστερο, αφού προστατεύεται από τη χερσόνησο της Κυνόσουρας από ένα ξαφνικό μελτέμι.

Παράλληλα με την αμμουδιά εκτεινόταν πιθανότατα την εποχή εκείνη το Μαραθώνειον άλσος, το δάσος κουκουναριάς σε αμμοθίνες που βλέπουμε και σήμερα. Πίσω από αυτό υπήρχε έλος, ο υγρότοπος μέσα στον οποίον θα κτισθεί, αν τελικά επιμείνει η Κυβέρνηση, το Ολυμπιακό κωπηλατοδρόμιο. Στο βορειοδυτικό άκρο του έλους βρισκόταν η Μακαρία Πηγή, που το τροφοδοτούσε με γλυκό νερό και επέτρεπε στο δάσος κουκουναριάς να αναπτυχθεί σε μίαν αναγκαία, αλλά λεπτή ισορροπία μεταξύ θάλασσας και βάλτου.

Η Μακαρία πηγή ήταν απαραίτητη για τις περσικές δυνάμεις. Μία αρχαία τριήρης, διέθετε περίπου 200 άνδρες πλήρωμα, ένα μεταγωγικό ασφαλώς πιο λίγους, αλλά είναι δύσκολο να φαντασθεί κανείς το Περσικό ναυτικό στον Σχινιά με λιγότερο από 50.000 άνδρες. Αν προσθέσει κανείς και έναν στρατό τουλάχιστον 20.000 ανδρών - γιατί γνωρίζουμε ότι ήταν πολύ μεγαλύτερος από τον Αθηναϊκό - φθάνουμε σ' ένα σύνολο τουλάχιστον 70.000. Καί όλοι αυτοί οι άνδρες, όπως και τα άλογα, είχαν ανάγκη από νερό, το οποίο μόνο η Μακαρία θα διέθετε με σχετική αφθονία εκείνη την εποχή. Αμέσως μετά την απόβαση, πρέπει να φανταστούμε το Περσικό ιππικό να αναπτύσσεται γρήγορα στη πεδιάδα του Μαραθώνα και προς το Κάτω Σούλι, για να ελεγξει τις προσβάσεις προς τη παραλία και τη Μακαρία πηγή.

Το περσικό πεζικό συντάχθηκε και στράφηκε δυτικά στη πεδιάδα του Μαραθώνα, με κατεύθυνση προς την Αθήνα. Οι Αθηναίοι, όμως, είχαν αντιδράσει γρήγορα και με τους Πλαταιείς έφραζαν τον δρόμο (αυτόν που οδηγεί προς τη Νέα Μάκρη) στο σημείο που στενεύει η πεδιάδα και στα υψώματα από πάνω. Εκεί θα ήταν δύσκολο να επιτεθεί το περσικό ιππικό ή να αναπτυχθούν όλες οι περσικές δυνάμεις. Αλλά και οι Αθηναίοι δεν τολμούσαν να κατεβούν στη πεδιάδα, από τον φόβο του εχθρικού ιππικού. Έτσι, για πέντε μέρες, οι αντίπαλοι στρατοί έμειναν ακίνητοι, ο ένας απέναντι από τον άλλο. Το βράδυ της πέμπτης ημέρας, όμως, φαίνεται ότι για κάποιο λόγο οι Πέρσες απέσυραν το ιππικό τους από την παράταξη μάχης. Το

πιθανότερο είναι ότι έπρεπε να ποτισθούν στη Μακαρία τα άλογα. Κατά μία παράδοση, Ίωνες στο στρατό των Περσών ειδοποίησαν τους Αθηναίους ότι το ιππικό είχε αποχωρήσει.

Τα χαράματα της έκτης ημέρας οι 10.000 Αθηναίοι και 1.000 Πλαταιείς επιτέθηκαν. Ο Μιλτιάδης, που είχε την αρχηγία, φρόντισε να αποφύγει τον κίνδυνο περικύκλωσης από τον πολύ μεγαλύτερο περσικό στρατό με το να επιμηκύνει το μέτωπό του, εξασθενίζοντας το κέντρο. Το συνηθισμένο βάθος μιάς παράταξης οπλιτών ήταν τότε οκτώ άνδρες. Πιθανώς λοιπόν τη μείωσε στο κέντρο στο μισό. Στα άκρα, όμως, ενίσχυσε τη δύναμή του. Μία τέτοια παράταξη 11.000 ανδρών θα είχε μήκος τουλάχιστον ενάμισι χιλιόμετρο.

Ο Αθηναίος οπλίτης της κλασσικής εποχής ήταν βαρειά εξοπλισμένος, με πανοπλία και μεγάλη στρογγυλή ασπίδα για τη προστασία του και δόρυ ως βασικό επιθετικό όπλο. Πολεμούσε σε συμπαγή μάζα ανδρών που ωθούσε προς τα μπρος με το βάρος της και τα προτεταμένα δόρατα. Το περσικό πεζικό διέθετε πολύ ελαφρύτερο αμυντικό εξοπλισμό και κυριότερα επιθετικά όπλα το τόξο και το ακόντιο. Προτιμούσε το κτύπημα από απόσταση.

Από τη στιγμή που το περσικό ιππικό έλειπε από την αντίπαλη παράταξη, το πρόβλημα του Μιλτιάδη ήταν πως να καλύψει την απόσταση που τον χώριζε από τον αντίπαλο με τις λιγότερες δυνατόν απώλειες από τοξεύματα και πριν προλάβει να επιστρέψει και συνταχθεί το ιππικό. Με γρήγορο βηματισμό στην αρχή και τροχάδην μετά, οι Αθηναίοι κάλυψαν το ενάμισι χιλιόμετρο που τους χώριζε από τους Πέρσες και οι δύο στρατοί συγκρούστηκαν.

Η έκβαση της σύγκρουσης είναι γνωστή από τον Ηρόδοτο. Το ασθενέστερο Αθηναϊκό κέντρο προέβη σε τακτική υποχώρηση, συγκρατώντας όσο μπορούσε τους Πέρσες. Τα Αθηναϊκά άκρα κατατρόπωσαν τον εχθρό απέναντί τους, αλλά, αντί να τον κυνηγήσουν, στράφηκαν προς τα μέσα και κτύπησαν το περσικό κέντρο από τα πλάγια. Οι Πέρσες στο σημείο αυτό, με κίνδυνο πλέον να περικυκλωθούν, τράπηκαν σε φυγή προς τα πλοία τους στη παραλία του Σχινιά και ο πανικός γενικεύθηκε. Αν μπορούσαμε να απαθανατίσουμε αυτή τη σκηνή, θα βλέπαμε σ' όλη τη πεδιάδα του Μαραθώνα τους Αθηναίους να κυνηγούν και να κατακόπτουν τους Πέρσες. Όσοι από αυτούς βρισκόντουσαν προς τη πλευρά της θάλασσας μπόρεσαν πίο γρήγορα να φθάσουν στα πλοία του. Οι άλλοι έπρεπε να διασχίσουν διαγώνια τη πεδιάδα και πολλούς περίμενε το έλος. Ο Πανσανίας γράφει ότι εκεί πνίγηκαν και σκοτώθηκαν οι περισσότεροι από τους 6.400 Πέρσες που έπεσαν στη μάχη. Όσοι γλύτωσαν, πέρασαν μέσα από το πευκοδάσος στην αμμουδιά και στα πλοία τους. Αλλά και εκεί συνεχίστηκε άγρια η μάχη. Στην επιτάφεια επιγραφή του ο Αισχύλος ήθελε να τον θυμούνται όχι σαν μεγάλο τραγωδό αλλά σαν Μαραθωνομάχο, "της ανδρείας του οποίου μάρτυρας υπήρξε το μαραθώνειο άλσος". Στη παραλία, όπως γράφει ο Ηρόδοτος, έγιναν πολλές ηρωϊκές πράξεις και "σκοτώθηκαν πολλοί και ονομαστοί Αθηναίοι", καθώς προσπαθούσαν να εμποδίσουν τα περσικά πλοία να διαφύγουν, ενώ τελικά κατάφεραν να αιχμαλωτίσουν επτά. Είναι χαρακτηριστική η περίπτωση του Κυνέγειρου, του αδελφού του Αισχύλου, που συγκρατούσε με πείσμα ένα περσικό πλοίο με το χέρι ώσπου να του το κόψουν.

Εδώ τελειώνει η μάχη του Μαραθώνα. Είναι φανερό ότι είχε πολλές φάσεις: την απόβαση των Περσών, την προέλασή τους στη πεδιάδα, τη πρώτη σύγκρουση και τη φυγή προς το έλος, το πευκοδάσος και την αμμουδιά του Σχινιά. Ολόκληρη η

περιοχή αποτελεί το πεδίο της Μάχης του Μαραθώνα. Ο Τύμβος δεν είναι παρά το σημείο που μεταφέρθηκαν, κάηκαν και τάφηκαν οι 192 νεκροί Αθηναίοι. Συμβολίζει τη μάχη, αλλά δεν είναι η μάχη.

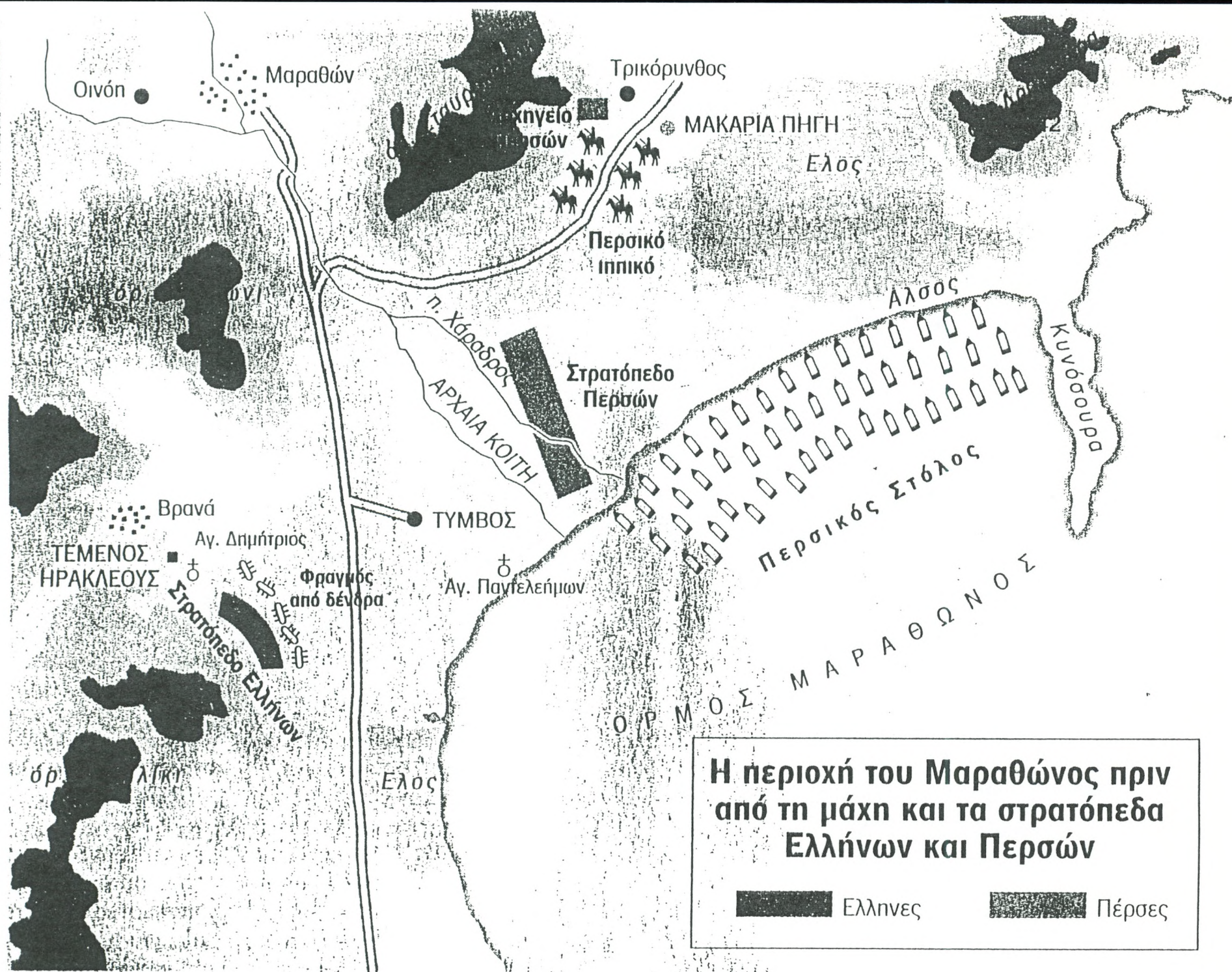
Αν δεν είχαν νικήσει οι Αθηναίοι στον Μαραθώνα, δεν θα υπήρχε ο δυτικός πολιτισμός που γνωρίζουμε σήμερα, γιατί η Ελλάδα ολόκληρη δεν θα είχε αντέξει στους Πέρσες. Αυτό το γνωρίζει κάθε Έλληνας και φιλέλληνας. Ο λόρδος Βύρων επισκέφθηκε τον Μαραθώνα το 1810 και εμπνευσμένος έγραψε:

Τα βουνά ατενίζουν τον Μαραθώνα
Και ο Μαραθώνας κοιτά τη θάλασσα.
Μόνος για λίγο με τις σκέψεις μου εκεί,
Την Ελλάδα ονειρεύτηκα ελεύθερη.
Γιατί στεκόμουνά στου Πέρση τον τάφο
Και δεν θεωρούσα τον εαυτό μου σκλάβο.

Μάκης Απέργης, Διδάκτωρ Αρχαίας Ιστορίας

Γενικός Γραμματέας της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσης

Νίκης 24, 105 57 Αθήνα. Τηλ. 3224944, Fax 3225285, E-mail hspn@hol.gr

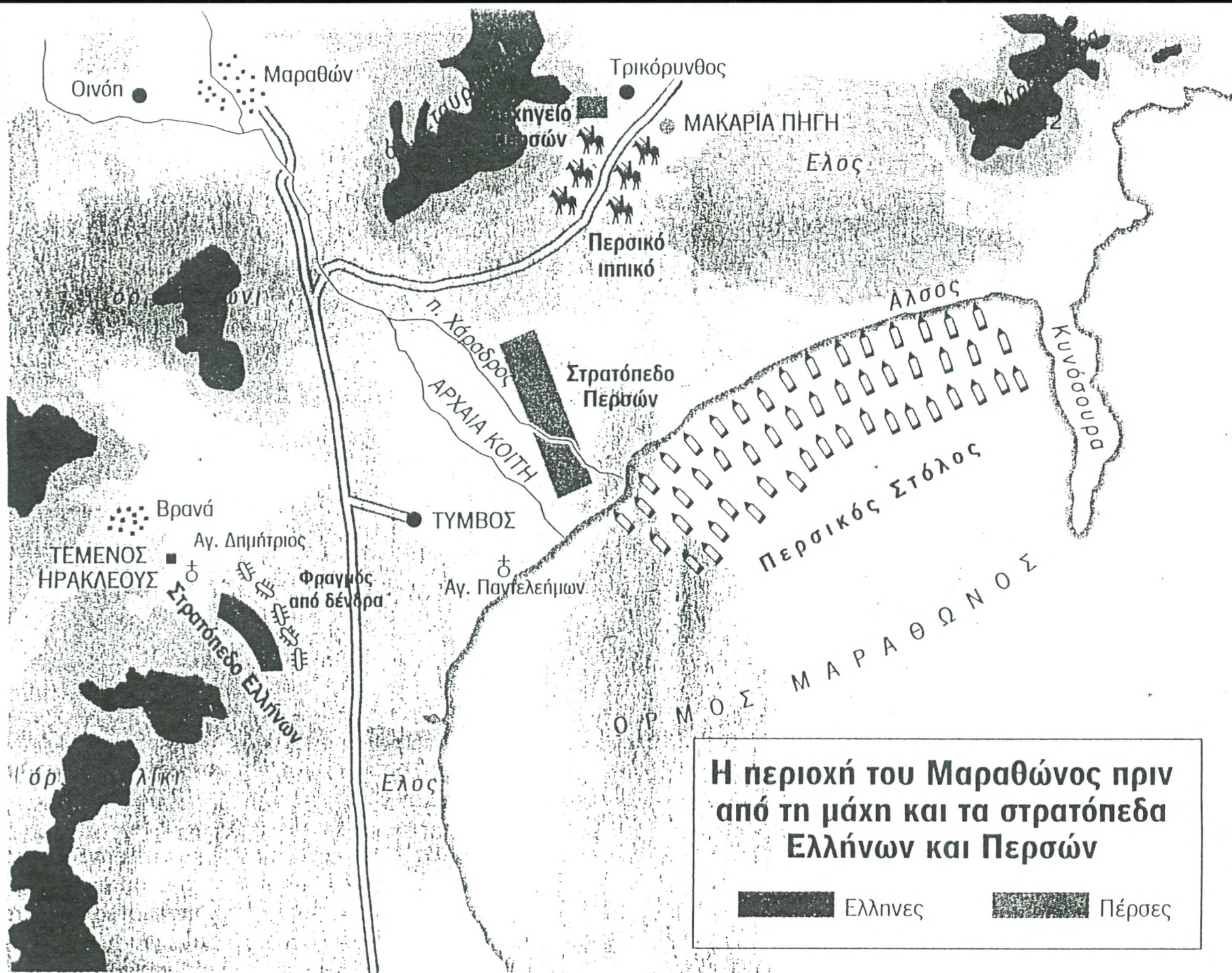

**Η περιοχή του Μαραθώνος πριν
από τη μάχη και τα στρατόπεδα
Ελλήνων και Περσών**

Ελληνες

Πέρσες

Το πεδίο της μάχης του Μαραθώνα (από την Ιστορία του Ελληνικού Έθνους).

Το πεδίο της μάχης του Μαραθώνα (από την Ιστορία του Ελληνικού Έθνους).

Η ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΜΑΡΑΘΩΝΑ ΤΟΤΕ ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΑ

*Της Ειρήνης Γρατσία***490 π.Χ.**

Ο περσικός στρατός αποβιβάστηκε τον Αύγουστο ή το Σεπτέμβριο του 490 π.Χ. στην παραλία του Μαραθώνα, στο σημερινό Σχοινιά, για να διασχίσει την Αττική με σκοπό να καταλάβει την Αθήνα. Ο στρατηγός Μιλτιάδης έπεισε τους στρατηγούς να συγκρουστούν αμέσως με τον πολυάριθμο εχθρό. 10.000 Αθηναίοι και 1000 Πλαταιείς ξεκίνησαν για να αντιμετωπίσουν τους Πέρσες στρατιώτες.

Η μέρα της μάχης

Τη μέρα της μεγάλης αυτής μάχης ο Μιλτιάδης παρέταξε το στρατό, έτσι ώστε να καταλαμβάνει την ίδια έκταση με τον περσικό. Οι δυο πλευρές του ελληνικού στρατεύματος ήταν πολύ ισχυρές, ενώ το κέντρο του ήταν πιο αραιό. Αφού έγιναν οι απαραίτητες θυσίες στους θεούς, οι Αθηναίοι όρμησαν εναντίον των βαρβάρων. Η μάχη ήταν σκληρή. Οι Πέρσες άρχισαν να υποχωρούν και οι Αθηναίοι τους καταδίωξαν έως τα πλοία τους στην παραλία του Σχοινιά, μερικά από τα οποία και κατέλαβαν. Οι φημισμένοι Πέρσες στρατιώτες νικήθηκαν και μαζί τους νικήθηκε η απολυταρχία που ήθελαν να επιβάλλουν.

Ο Τύμβος

Μετά τη μάχη έγινε η καύση και η ταφή των 192 Αθηναίων στρατιωτών που σκοτώθηκαν πολεμώντας για την ελευθερία. Στο σημείο που έγινε η ταφή υψώθηκε τύμβος (λόφος) που φθάνει τα 9μ. ύψος. Ο περιηγητής Πausανίας αναφέρει μια παράδοση που άκουσε όταν επισκέφθηκε το Μαραθώνα μετά από 640 χρόνια. Συγκεκριμένα λέει ότι στο χώρο των μνημείων (του Μαραθώνα) μπορεί κανείς κάθε νύχτα να αισθάνεται ότι χρεμετίζουν άλογα και γίνεται μάχη μεταξύ ανδρών.

Ο Τύμβος του Μαραθώνα, μνημείο της μεγάλης μάχης, είναι γνωστός σε όλο τον κόσμο, γιατί συμβολίζει πάνω από όλα τον αγώνα που για τη δημοκρατία.

Σήμερα

Στις μέρες μας μια νέα μάχη έχει ξεκινήσει στον Μαραθώνα, αυτή τη φορά για την προστασία του από τα ολυμπιακά έργα. Στο πλαίσιο των Ολυμπιακών αγώνων που θα γίνουν στην Αθήνα το 2004, επιλέχθηκε η πεδιάδα του Μαραθώνα για να γίνουν διάφορες μόνιμες αθλητικές εγκαταστάσεις.

Εγκαταστάσεις κωπηλασίας και κανό

Συγκεκριμένα στον Μαραθώνα/Σχοινιά πρόκειται να εκσκαφούν 1,5 εκατομμύρια κυβικά γης για να κατασκευαστούν δύο τεχνητές λίμνες κωπηλασίας, αποβάθρα για μηχανοκίνητα σκάφη, εγκαταστάσεις διαμονής, ελικοδρόμιο, κερκίδες για 13000 θεατές κ.ά. Όλα αυτά σημαίνουν ότι ο ιστορικότερος τόπος της Ελλάδας θα αλλοιωθεί, ενώ υπάρχει κίνδυνος να καταστραφούν πολλά αρχαία μνημεία. Παράλληλα θα καταστραφεί μια περιοχή με ιδιαίτερη οικολογική αξία, αφού στο Σχοινιά βρίσκονται το περίφημο δάσος κουκουναριάς, το εποχικό έλος, 176 είδη πουλιών, ένα τοπικό είδος ψαριού και πολλά είδη φυτών. Ο Σχοινιάς ανήκει στις σημαντικές περιοχές για τα πουλιά.

Υπάρχει λοιπόν η προοπτική μια ανεπανόρθωτης καταστροφής, την οποία πρέπει όλοι να σταματήσουμε. Ήδη τέσσερις οργανώσεις, η Ελληνική Εταιρεία Προστασίας του Περιβάλλοντος, η Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης, η Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία και το WWF Ελλάς έχουν ξεκινήσει ένα μεγάλο αγώνα για τη διαφύλαξη του Μαραθώνα. Πολλοί ζωγράφοι, ποιητές, καθηγητές, λογοτέχνες, αρχαιολόγοι έστειλαν επιστολή διαμαρτυρίας στον πρωθυπουργό της χώρας, ενώ δεν είναι λίγοι οι δημοσιογράφοι που έγραψαν στις εφημερίδες τους για να ενημερώσουν τους αναγνώστες για το σημαντικό αυτό θέμα.

Στο σημείο αυτό πρέπει να τονίσουμε ότι έχουν προταθεί άλλες περιοχές, στις οποίες μπορούν να κατασκευαστούν οι εγκαταστάσεις κωπηλασίας και κανό, όπως είναι η λίμνη της Υλίκης.

Αφού διαβάσετε το άρθρο αυτό φροντίστε να το δώσετε και σε άλλους φίλους σας να το διαβάσουν. Γράψτε τις απόψεις σας και στείλτε τις στην εφημερίδα μας. Επίσης, γράψτε μας τρόπους με τους οποίους θα μπορούσαμε να δείξουν κυρίως τα παιδιά την αντίθεσή τους στην καταστροφή του Μαραθώνα. Περιμένουμε τα γράμματά σας.

Τα ιστορικά στοιχεία προέρχονται από το βιβλίο του αρχαιολόγου Βασίλη Πετράκου "Ο Μαραθών".

ICOMOS
ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ
ΜΝΗΜΕΙΩΝ & ΤΟΠΟΘΕΣΙΩΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΜΗΜΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΚΑΙ ΤΟΠΟΘΕΣΙΩΝ
HELLENIC SECTION OF ICOMOS - SECTION HELLENIQUE DE L' ICOMOS
Πειραιώς 73, 105 53 ΑΘΗΝΑ - 73, Peiraios str, 105 53 ATHENS - GREECE
Τηλ./ Tel.: (301) 32 44 821 Φαξ/Fax: (301) 32 44 567
Email: icomoshellenic@tee.gr

ΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ICOMOS ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΣΤΟ ΜΑΡΑΘΩΝΑ-ΣΧΟΙΝΙΑ ΠΟΥ ΕΓΚΡΙΘΗΚΑΝ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ 18 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2001

Το Ελληνικό Τμήμα του Διεθνούς Συμβουλίου Μνημείων και Τοποθεσιών (ICOMOS) παρακολουθεί με μεγάλη ανησυχία την προωθούμενη από καιρό με νομοθετικές και διοικητικές διαδικασίες χωροθέτηση του **Ολυμπιακού Κέντρου Κωπηλασίας -Καγιάκ** στην περιοχή **Σχοινιά - Μαραθώνα** και τη δημιουργία «**Εθνικού Πάρκου**».

Με δεδομένο ότι η ευρύτερη περιοχή του Μαραθώνα, όπου διεξήχθη η κοσμοϊστορικής σημασίας μάχη του 490 π.Χ. έχει καταγραφεί στη συνείδηση όλων των ελεύθερων ανθρώπων ως αιώνιο σύμβολο προάσπισης των αξιών του ελληνικού και κατ' επέκταση, του ευρωπαϊκού πολιτισμού, το Ελληνικό Τμήμα του ICOMOS θεωρεί ότι :

Ανεξάρτητα από συνολικές ή επιμέρους επιφυλάξεις που μπορεί να έχει οποιοσδήποτε φορέας ή πολίτης για τεχνικά ζητήματα που σχετίζονται κυρίως με τη θεσμοθετημένη ή όχι προστασία των πέριξ αρχαιολογικών χώρων και ορατών αρχαιοτήτων, την αναβάθμιση ή όχι του φυσικού περιβάλλοντος από τη δημιουργία «Εθνικού Πάρκου», τις επιτρεπόμενες σ' αυτό χρήσεις γής και την τελική για τα παραπάνω ζητήματα κρίση της Δικαιοσύνης, η εγκατάσταση και λειτουργία Κέντρου Κωπηλασίας στο Σχοινιά είναι, και μόνο λόγω αλλοίωσης που αναπόφευκτα συνεπάγεται στο ύφος, τη μορφολογία και τη χωροταξική λειτουργικότητα της ευρύτερης περιοχής **ΑΝΕΠΙΤΡΕΠΤΗ**.

Ο απαράδεκτος βιασμός της ιστορικότητας του χώρου από τη λειτουργία της αμερικανικής βάσης και από την άναρχη και αυθαίρετη δόμηση γύρω αλλά και μέσα σ' αυτόν, επιβάλλουν την προστασία του στο μέλλον από κάθε άλλη επέμβαση, ανεξάρτητα από το είδος, τη σκοπιμότητα, τις τυχόν καλές προθέσεις, την επίκληση του όποιου «δημοσίου συμφέροντος» μπορεί να την υπαγορεύουν.

Το Ελληνικό Τμήμα ICOMOS υιοθετεί την ανάγκη διαχείρισης της ευρύτερης περιοχής του Μαραθώνα μόνο με τρόπο αυστηρά συμβατό προς το χαρακτήρα του ως ιστορικού τόπου παγκόσμιας σπουδαιότητας, προς τον οποίο, πάντως, δεν προσαρμόζεται η δημιουργία ολυμπιακών εγκαταστάσεων ούτε «Εθνικού Πάρκου» τουλάχιστο με τις χρήσεις που προβλέπονται σ' αυτό από το σχετικό Προεδρικό Διάταγμα.

Απαιτεί :

- Την άμεση κήρυξή του ως ιστορικού τόπου, παγκόσμιας σημασίας.
- Την απομάκρυνση της αυθαίρετης δόμησης και των μη συμβατών με τον ιστορικό του χαρακτήρα χρήσεων.

Παράλληλα θα θέλαμε με την ευκαιρία να τονίσουμε ότι είναι εξαιρετικά επείγον να καταγραφούν ιστορικοί τόποι ιδιαίτερης σημασίας (π.χ. Θερμοπύλες κ.λ.π) να κηρυχθούν και να προστατευθούν από κάθε είδους αυθαιρεσία και «ανάπτυξη» που δε σέβεται τον ιστορικό χαρακτήρα τους ιδιαίτερα εν όψει της πολιτιστικής Ολυμπιάδας.

ΨΗΦΙΣΜΑ ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑΣ

Εμείς το Δημοτικό Συμβούλιο των Αθηνών εκφράζουμε την έντονη διαμαρτυρία μας δια την επιλογή του ιστορικού χώρου του Μαραθώνα για την εγκατάσταση ενός Ολυμπιακού Κωπηλατοδρομίου.

Ως Δημοτικό Συμβούλιο της πόλης που έδωσε την ιστορική μάχη του Μαραθώνα θεωρούμε ότι έχουμε μείζον καθήκον να εκφράσουμε την έντονη αντίθεσή μας για την προβλεπόμενη βεβήλωση του ιστορικού αυτού χώρου.

Η Μάχη του Μαραθώνα υπήρξε από τους σημαντικότερους σταθμούς στην ιστορία της Ελλάδος, αλλά και της Ευρώπης γενικότερα, καθόσον εκεί συγκρούστηκε η δημοκρατία με τον Ασιατικό επεκτατισμό.

Η διαφωνία των ειδημόνων δια τον ακριβή τόπο της Μάχης του Μαραθώνα ουδόλως μας απασχολεί διότι η έννοια της Μάχης του Μαραθώνα είναι η έννοια του αγώνος για την ελευθερία και όχι ο ακριβής τόπος.

Επιπροσθέτως, πιστεύουμε ότι βλάπτεται και ο χώρος του Σχοινιά, ο οποίος είναι ο μοναδικός παράλιος υδροβιότοπος της Αττικής και ο οποίος τελικά θα κινδυνεύσει να καταστραφεί από την εκσκαφή 1,5 εκατ. κυβικών μέτρων γης, που είναι αναγκαία για τη δημιουργία των προβλεπόμενων αθλητικών εγκαταστάσεων και λοιπών χώρων.

1/3/2001

Το Ψήφισμα εγκρίθηκε με ευρεία πλειοψηφία – 3 κατά

EUROPA NOSTRA
Pan-European Federation for Heritage

RESOLUTION
CONCERNING THE PROTECTION OF MARATHON HISTORIC
SITE AND SCHINIAS WETLAND

*Adopted by the Council of Europa Nostra
on 14 October 2000 in Nicosia (Cyprus)*

The Council of EUROPA NOSTRA, pan-European federation of heritage non-governmental organisations, meeting in Nicosia in October 2000,

RECOGNISING that the area of Marathon is the site of one of the most important battles in European history – a battle which proved a defining moment for the quintessentially European principles of liberty and democracy – and that part of the ground over which the engagement was fought, namely the long sandy bay fringed by a forest of pines, (*Pinus pineal*) and behind it a stretch of wetland (Schinias) regularly visited by about 150 bird species and rich in plant life, has remained unaltered since ancient times, representing an area of great natural beauty and historic importance;

AWARE that, starting with the unavoidable settlement of refugees from Asia Minor in 1922, the area has become subject to increasing pressure from house construction, agricultural development, and recreational use, resulting in the loss of a substantial part of the wetland, an increased utilisation of fresh water availability, and a massive litter problem on and behind the beach;

CONSIDERING that almost half of the population of Greece lives in Attica and that the Marathon area provides one of the few remaining green areas;

NOTING that the wetland was proposed by distinguished scientists for inclusion among the sites to be protected under the NATURA 2000 network, that subsequently a study and a detailed plan were financed by the EU and that a Presidential Decree was drawn up for the area's preservation, but that these were withdrawn when Athens won the 2004 Olympics;

BEING INFORMED that the Greek Government is now proposing to declare the area a National Park, but also simultaneously to build, on the site of a small existing airport for light planes and a substantial segment of the wetland, in an operation that will require the removal of about 1,5 million cubic meters of earth, the Olympic Rowing Centre, intended as a permanent installation;

AWARE of the strong opposition by the four major Greek nature conservation organisations to this proposal, both as a contradiction to the definition "National Park" and as most disturbing precedent for the other National Parks in future;

CONCERNED at the near-certainty such a major development will cause great disturbance to species during construction, and even greater over time as a result of increased pressure on surrounding land; but also at the possibility the large quantity of water required would lead to salination;

REJECTING with indignation the argument that past neglect by a national government and the prospect of further such neglect in the future, represents an argument for the development of the type described above, on the alleged grounds it would be "controlled";

ACCEPTING the need to provide an environmentally compatible Rowing Centre in view of the 2004 games;

REGRETTING the refusal of the Greek Government to seriously consider alternative site proposals put forward by the four conservation organisations, and the hesitation of the International Olympic Committee to actively examine the issue, particularly in view of the need for construction to begin within 2001;

CALLS UPON the Greek Government to respect the wider historic site of the battle of Marathon including the Schinias wetland, forest and coastline, to protect the area for bird species and the beach for use of the local population, and to approve an alternative site elsewhere in Greece for the Olympic Rowing Centre as a matter of urgency;

REQUESTS the International Olympic Committee to take the matter under urgent consideration with a view to fulfilling its pledge that the Olympic Movement will respect the environment and heritage.

For more information:

EUROPA NOSTRA

Pan-European Federation for Heritage

Lange Voorhout 35

NL - 2514 EC Den Haag

Tel: +31.70.302.40.50./54.

Fax: +31.70.361.78.65.

E-mail: office@europanostra.org

MEDITERRANEAN INFORMATION OFFICE
FOR ENVIRONMENT, CULTURE
AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT

RESOLUTION

FOR THE PROTECTION OF MARATHON SCHINIAS WETLAND THREATENED BY THE CONSTRUCTION OF AN OLYMPIC ROWING CENTER.

28, Tripodon str.
10558 Athens, Greece
TEL: +301-3247267, -3247490, -3226693
FAX: -3225240
E-MAIL: mio-ee-env@ath.forthnet.gr

The AGM of MIO-ECSDE, the Federation of Mediterranean non-Governmental organizations, working in the areas of the Environment and Development, meeting in Athens on November 2nd 2000,

AWARE of the large scale of environmental, ecological and economic consequences the organization of Olympic Games could entail, particularly for Mediterranean countries such as Greece, and confirming the belief that such undertakings should demonstrate in practice the implementation of the principles of sustainable development by maximising the positive outputs while eliminating or at least minimising drastically the negative impacts;

AWARE of the ecological, historic and aesthetic significance of the Marathon-Schinias wetland which is the habitat of about 150 bird species and a rich flora and fauna;

CONSIDERING that the Marathon area provides one of the few remaining green areas for the population which lives in Attica;

AWARE of the fact that the wetland was already proposed by experts for inclusion among the sites to be protected under the NATURA 2000 EU network. Noting also that a study and a detailed management plan were financed by the European Commission, and that a Presidential Decree was drawn up for the area's preservation, but that these were withdrawn when Athens won the 2004 Olympics;

AWARE of the fact that the Greek Government declared the area a National Park, but promotes simultaneously the construction of the Olympic Rowing Centre, intended as a permanent installation on the site of a small existing airport for light planes and a substantial segment of the wetland;

NOTING that such a project will require the removal of about 1,5 cubic meters of earth and subsequently the filling of it with fresh water brought there from elsewhere or secured through pumping of ground waters since the supply from local natural springs was overestimated unrealistically;

AWARE of the strong opposition by the four major Greek environmental organizations members of MIO-ECSDE to this proposal, both as a contradiction to the definition of "National Park" and as a most disturbing precedent for other National Parks in the future;

CONCERNED at the very high probability that such a major development will cause great disturbances to the biotope during the construction, and even greater over time as a result of increased pressure on surrounding land; Noting furthermore that pumping of the large quantities of water required could lead to salination of the aquifer;

AWARE of the very poor consideration and inadequate studies by the Greek Government of alternative site proposals for the Olympic Rowing Centre and noting with regret the hesitation of the International Olympic Committee to actively examine the issue;

REJECTING the argument that past neglect by the authorities and the prospect of poor implementation of national legislation in the future, justifies the development of the infrastructures mentioned above;

CALLS UPON the Greek Government to protect effectively the Marathon historic area, including the Schinias wetland, forest and coastline, for bird species, and the beach for use of the local population, to control the spread of mostly illegal constructions, littering and agricultural exploitation and to designate an alternative site, elsewhere in Greece, for the Olympic Rowing Centre.

REQUESTS the International Olympic Committee to seriously consider the matter with a view to fulfilling its pledge that the Olympic Movement will respect the natural environment and cultural heritage, not forgetting that the most prestigious Olympic competition bears the name of Marathon, the site which is ironically under threat by the Olympic Games of 2004.

RESOLUTION

FOR THE PROTECTION OF MARATHON SCHINIAS WETLAND THREATENED BY THE CONSTRUCTION OF AN OLYMPIC ROWING CENTER.

The AGM of EEB, the European Environmental Bureau, meeting in Brussels on December 2nd 2000,

AWARE of the large scale of environmental, ecological and economic consequences the organization of Olympic Games could entail, particularly for Mediterranean countries such as Greece, and confirming the belief that such undertakings should demonstrate in practice the implementation of the principles of sustainable development by maximising the positive outputs while eliminating or at least minimising drastically the negative impacts;

AWARE of the ecological, historic and aesthetic significance of the Marathon-Schinias wetland which is the habitat of about 150 bird species and a rich flora and fauna;

CONSIDERING that the Marathon area provides one of the few remaining green areas for the population which lives in Attica;

AWARE of the fact that the wetland was already proposed by experts for inclusion among the sites to be protected under the NATURA 2000 EU network. Noting also that a study and a detailed management plan were financed by the European Commission, and that a Presidential Decree was drawn up for the area's preservation, but that these were withdrawn when Athens won the 2004 Olympics;

AWARE of the fact that the Greek Government declared the area a National Park, but promotes simultaneously the construction of the Olympic Rowing Centre, intended as a permanent installation on the site of a small existing airport for light planes and a substantial segment of the wetland;

NOTING that such a project will require the removal of about 1,5 m. cubic meters of earth and subsequently the filling of it with fresh water brought there from elsewhere or secured through pumping of ground waters since the supply from local natural springs was overestimated unrealistically;

AWARE of the strong opposition by the three major Greek environmental organizations members of EEB to this proposal, both as a contradiction to the definition of "National Park" and as a most disturbing precedent for other National Parks in the future;

CONCERNED at the very high probability that such a major development will cause great disturbances to the biotope during the construction, and even greater over time as a result of increased pressure on surrounding land; Noting furthermore that pumping of the large quantities of water required could lead to salination of the aquifer;

AWARE of the very poor consideration and inadequate studies by the Greek Government of alternative site proposals for the Olympic Rowing Centre and noting with regret the hesitation of the International Olympic Committee to actively examine the issue;

REJECTING the argument that past neglect by the authorities and the prospect of poor implementation of national legislation in the future, justifies the development of the infrastructures mentioned above;

CALLS UPON the Greek Government to protect effectively the Marathon historic area, including the Schinias wetland, forest and coastline, for bird species, and the beach for use of the local population, to control the spread of mostly illegal constructions, littering and agricultural exploitation and to designate an alternative site, elsewhere in Greece, for the Olympic Rowing Centre.

REQUESTS the International Olympic Committee to seriously consider the matter with a view to fulfilling its pledge that the Olympic Movement will respect the natural environment and cultural heritage, not forgetting that the most prestigious Olympic competition bears the name of Marathon, the site which is ironically under threat by the Olympic Games of 2004.

WWFΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗ
ΕΤΑΙΡΕΙΑΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ & ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Αθήνα, 1 Φεβρουαρίου 2001

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ**Ολυμπιακό Κωπηλατοδρόμιο και η «νέα Μάχη του Μαραθώνα»**

Οι απόψεις του Ακαδημαϊκού κ. Β. ΠΕΤΡΑΚΟΥ

Στον αγώνα κατά της κατασκευής Ολυμπιακού Κωπηλατοδρομίου στο Μαραθώνα- Σχινιά, που διεξάγεται από τις τέσσερις μεγάλες περιβαλλοντικές οργανώσεις της χώρας (WWF Ελλάδος, Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης και Ελληνική Εταιρεία για την Προστασία του Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς), αρχίζει να προβάλλεται έντονα το ιστορικό στοιχείο, ότι δηλαδή το κωπηλατοδρόμιο κτίζεται σε τμήμα του πεδίου της μάχης του Μαραθώνα του 490 π.Χ. Φουντώνει ιδίως η διεθνής κατακραυγή για κάτι που θεωρείται ασέβεια σ' έναν τόπο μεγάλης ιστορικής σημασίας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η ειδική εκπομπή της 25/1 του National Public Radio, που ακούγεται σ' ολόκληρη την Αμερική, όπου περιγράφεται ως η «νέα Μάχη του Μαραθώνα» και χαρακτηρίζεται η παραλία ως «πιθανώς η πιο σημαντική ιστορικά στην Ελλάδα».

Τα Υπουργεία Πολιτισμού και ΠΕΧΩΔΕ έχουν, φαίνεται, αντίθετη άποψη. Το πρώτο προσπάθησε να καθησυχάσει, με ανακοινώσεις του στο ΒΗΜΑ της 14.01.2001 ότι «Η θέση του Ολυμπιακού Κωπηλατοδρομίου δεν έχει καμία σχέση με τη μάχη του Μαραθώνος» ενώ οι απόψεις υψηλόβαθμου παράγοντα του δεύτερου παρουσιάζονται στην «Καθημερινή» της 16.1.2001. Ιδού πως αντέδρασε ο κ. Βασίλειος Πετράκος, Ακαδημαϊκός, πρώην Έφορος Αρχαιοτήτων Αττικής επί 18 χρόνια, με άμεση ευθύνη για τον Μαραθώνα και πλούσιο συγγραφικό έργο για την περιοχή:

«Την ιστορικότητα του πεδίου του Μαραθώνος την υιοθέτησαν οι Έλληνες το 1830, όταν ιδρύθηκε το κράτος, και την επικαλούνται έκτοτε οι ελληνικές κυβερνήσεις διδάσκοντας, δια των δασκάλων και των καθηγητών, τη σημασία της μάχης του 490 π.Χ. και την ιερότητα του χώρου όπου αυτή διεξήχθη. Αν οι αντιλήψεις των κυβερνήσεων για των Μαραθώνα άλλαξαν, ας απαλείψουν το σχετικό κεφάλαιο από τα σχολικά βιβλία, έτσι οι μελλοντικές γενιές των Ελλήνων θα πάψουν να ασχολούνται με ανύπαρκτα ζητήματα.

Ότι ο Μαραθώνας είναι ο ιστορικότερος τόπος της Ελλάδος δεν χρειάζεται απόδειξη. Το πίστευαν και το είπαν ο Ηρόδοτος, ο Θουκυδίδης, ο Πλάτων, οι ρήτορες, κυρίως στους επιταφίους, οι ιστορικοί, οι ποιητές. Αιώνες μετά τη μάχη λέγεται σε μια επιγραφή, ότι στην Αθήνα ο κοσμητής «ήγαγεν δέ», τους εφήβους, «και επί το εν Μαραθωνι πολυάνδρειον και εστεφάνωσαν και ενήγισαν τοις κατά πόλεμον τελευτήσασιν υπέρ της ελευθερίας». Εξακολουθούσε, 367 χρόνια μετά τη μάχη να είναι ιερός ο τόπος, όπως ιερό είναι σήμερα, έπειτα από 175 χρόνια, το Μεσολόγγι. Εμείς συνεχίζουμε αυτό που έκαναν οι Αρχαίοι, με τις επισκέψεις των Ευέλπιδων, των φοιτητών και των μαθητών στον Τύμβο, και με τον Μαραθώνιο δρόμο. Γιατί;

Η μάχη του 490 π.Χ. έχει παγκόσμια σημασία, και ο τόπος είναι ιερός, για την ιδέα της ελευθερίας που αντιπροσωπεύουν. Στο Βέλγιο διατήρησαν αναλλοίωτο το χώρο της μάχης του Βατερλώ και στη Γαλλία την περιοχή της μάχης το Βερντέν. Γνωρίζει το ΥΠΕΧΩΔΕ για ποιους λόγους; Εμείς κρίνουμε τη σημασία του Μαραθώνος ως κατώτερη; Η σημασία του όμως δεν χρειάζεται να αποδειχθεί, είναι αυτονόητη και δεδομένη και δεν βλέπω να συμβιβάζεται η κατασκευή του κωπηλατοδρομίου και των άλλων αναγκαίων κατασκευών για τους αγώνες στην ιστορική πεδιάδα. Ίσως ειπεί κανείς: η Ψυττάλεια όπου πολέμησε ο Αριστείδης κατά τη ναυμαχία της Σαλαμίνας, πώς έγινε ολόκληρη βόθρος, αφού ταπεινώθηκε, με πρωτοβουλία του ΥΧΟΠ και τις ευλογίες του Αρχαιολογικού Συμβουλίου;

Μου προκαλεί ακόμη εντύπωση η ανακοίνωση του ΥΠΠΟ για το ζήτημα (Το Βήμα 14.1.2001 σ. Α45), η οποία είναι ανακριβής και προσπαθεί, με πλησμονή στοιχείων, να παραπλανήσει ως προς τις αποστάσεις και τους συσχετισμούς. Δεν γνωρίζω ποιος την συνέταξε, καλό όμως είναι να ξαναμελετήσει τα όσα έχουν γραφεί, όπως επίσης να μελετήσει τις προελεύσεις αρχαίων στο μουσείο του Μαραθώνος και στο Εθνικό Μουσείο. Γιατί και αρχαία πολλά έχουν βρεθεί στην περιοχή και άλλα θα αποκαλυφθούν αν γίνουν ανασκαφές. Φυσικά όχι με εκσκαφείς!

Ως Έφορος των Αρχαιοτήτων Αττικής επί 18 χρόνια, έχω αντίθετη γνώμη από το ΥΠΠΟ και αντιπάθηκα σε προσπάθειες παραγόντων του περιορισμού της ζώνης προστασίας του Τύμβου, που καθιερώθηκε επί των ημερών μου. Η γνώμη μου, ως προς το ζήτημα του πεδίου της μάχης υπήρξε, και είναι πάντοτε η αυτή. Ολόκληρη η περιοχή από τον Βρανό και τον Τύμβο έως το Σταυροκαράκι, τη Μακαρία, το Κάτω Σούλι έως τη θάλασσα είναι το πεδίο της μάχης. Ο Τύμβος είναι μόνον ο τόπος όπου έθαψαν τα καμμένα λείψανα των 192 Αθηναίων. Αλλού πολέμησαν, αλλού έπεσαν, αλλού τους έκαψαν. Κάπου στον χώρο που περιέγραψα.

Αν το ΥΠΕΧΩΔΕ έχει, όπως φαίνεται, αντίθετες απόψεις, ας τις εκθέσει ενυπογράφως. Στην περίπτωση αυτή αναγκαία, και πρωταρχικής σημασίας, είναι η σαφής διατύπωση της γνώμης του επί της Ιστορικής ή όχι σημασίας της πεδιάδας του Μαραθώνος. Τότε θα υπάρξει απάντηση, δική μου και άλλων, με όλα τα επιστημονικά στοιχεία που προκύπτουν από την Ιστορική και αρχαιολογική έρευνα. Έως τότε, ας διαβάσει την περιγραφή της μάχης που έγραψε ο γνωστός στην Ελλάδα ιστορικός Nicolas Hammond στη δεύτερη έκδοση της Αρχαίας Ιστορίας του Cambridge και ας μελετήσει προσεκτικά τον χάρτη 44».